

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำชีเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน
ตำบลชีทวน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี

The Pattern of Eco-cultural Tourism along the Chee River Basin for Conservation and
Recovery of Local Lifestyle in Chee Tuan Subdistrict, Khueang Nai District,
Ubon Ratchathani Province

สายรุ้ง ดินโคกสูง^{*1} วิตติกา ทางชั้น^{**2} และสุภิญญา ธาณี^{***3}

¹คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

²คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Email: Sairoong.d@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานความเชื่อ และบริบทชุมชนรวมทั้งวิถีชีวิตชาวประมงลุ่มน้ำชีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) ศึกษาศักยภาพของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) หารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำชีเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ตำบลชีทวน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAR (Participatory Action Research) โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการกับทีมนักวิจัยชุมชนเจ้าของพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า 1. ชุมชนมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจโดยสามารถแบ่งประวัติศาสตร์ออกเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคตั้งบ้าน (พ.ศ. 2460-2464) ยุคแยกบ้าน (พ.ศ. 2465-2537) ยุคเทคโนโลยีในชุมชน (พ.ศ. 2538-2552) และยุคแย่งชิงทรัพยากร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา 2. ชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยพบแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความสมบูรณ์ 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนมีบุคลากรที่มีศักยภาพโดยพบว่ากลุ่มคนที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุที่เป็นทั้งอดีตผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน 3. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำชีเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนสามารถจัดได้ 9 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ฐานเรียนรู้ที่ 1 วัดอัมพวันนาราม ฐานเรียนรู้ที่ 2 ดอนปู่ตา โองอ้อย ฐานเรียนรู้ที่ 3 ธรรมาสันสิงห์ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ ฐานเรียนรู้ที่ 4 วัดธาตุสวนตาล ฐานเรียนรู้ที่ 5 วัดทุ่งศรีวิไล ฐานเรียนรู้ที่ 6 ชั่วโบราณ ฐานเรียนรู้ที่ 7 วัดป่าท่าเค็ง ฐานเรียนรู้ที่ 8 ล่องเรือลำน้ชี และฐานเรียนรู้ที่ 9 หาดท่าหลวง หาดสบนก และหาดเตาโดนซึ่งเป็นหาดทรายที่อยู่ตามรายทางของการล่องเรือ เมื่อนำมาจัดรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนตำบลชีทวนที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่ สามารถทำได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 รายการนำเที่ยวแบบครึ่งวัน (เช้า หรือ บ่าย) ซึ่งสามารถจัดฐานการเรียนรู้ได้ประมาณ 3-4 ฐานการเรียนรู้ รูปแบบที่ 2 รายการนำเที่ยวแบบเต็มวัน (ไม่ค้างคืน) ซึ่งสามารถจัดฐานการเรียนรู้ได้ประมาณ 8-9 ฐานการเรียนรู้

การจัดการท่องเที่ยวโดยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ทำให้เกิดผลดีแก่ชุมชน ได้แก่ 1) ความสามัคคีในชุมชน 2) อาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว 3) ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 4) ความตระหนักของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรรวมทั้งการเห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นและ 5) การเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุให้มีบทบาทในการเป็นผู้นำของชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม การอนุรักษ์และการฟื้นฟูวิถีชีวิตและศักยภาพของชุมชน

Abstract

This participatory action research (PAR) aimed to 1) study the local history, beliefs and community context including the traditional life style of local people lived along the Chee River from the past until present 2) figure out the local tourist attractions as well as its potential to tourism initiative and 3) discover the appropriate eco-cultural tourism activities concerning the local way of life conservation. The research was conducted through the participatory action between the university researchers and the local researcher team. It was shown that the community had four different eras in its history as follows: 1) the pioneer era (from 1917 to 1921 A.D) 2) the separated era (from 1922 to 1994 A.D) 3) the technology era (from 1995 to 2009 A.D) and 4) the rapacious era (from 2010 till present). The community had also high potential relating to tourism initiative since there were two types of tourist attractions found within; the cultural-based and the natural-based tourist attractions. Thoroughly the participatory processes, it was revealed that most of local researcher team members were the elders. Meanwhile, the outstanding local tourist attractions were categorized as nine stations as follows; 1) the Ampawannaram Temple, 2) the community's sacred place and the ancient machine for producing the solid sugar cane syrup, 3) the ancient pulpit with Singha shape in Sri Nuan Temple, 4) the Tat Suan Tan Temple, 5) the Tung Sri Vilai temple, 6) the ancient bridge, 7) the Ta Keng Temple, 8) the Chee River basin and 9) the beaches. Moreover, the appropriate tour programs were basically arranged in two different forms; firstly, the half day trip program (could be either in the morning or in the afternoon). Tourists could choose three or four stations to complete this program. Secondly, the full day trip program, tourist could visit the whole stations. In addition, tourism initiative had helped to create the unity, extra income, the better relationship and conservation awareness of natural and cultural resources in the community. Last but not least, the initiative did promote the elders potential in term of leadership which made them felt a lot more helpful and happy.

Keywords: Eco-Cultural Tourism Pattern, Conservation and Recovery of Local Lifestyle and Potential

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) เมื่อคราวประชุมสามัญครั้งที่ 22 ที่เมืองเจนีวา ประเทศจีน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมิใช่เพียงการเที่ยวชมโบราณสถานเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการได้สัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในย่านนั้นๆ อีกด้วย (Richards 2018) จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมถึงสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างสร้างสรรค์ให้แก่นักท่องเที่ยว นับเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่จะนำมาซึ่งรายได้มหาศาลเข้าสู่ประเทศอีกด้วย ประเทศไทยเองก็ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ เห็นได้จากการบรรจุแผนงานอนุรักษ์ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนพัฒนาการ

ท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2560) โดยได้มีการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) ด้วยแนวคิดการสร้างคุณค่าให้แก่วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งจะสามารถสร้างความเข้มแข็งและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะชุมชนในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอยู่มาก

ดังเช่นอุบลราชธานีซึ่งเป็นจังหวัดที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีความหลากหลาย อาจกล่าวได้ว่าเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในและต่างประเทศมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านวังอ้อและบ้านผาชัน แหล่งการ

ท้องเที่ยวเชิงเกษตรที่บ้านโนนหัวช้างและบ้านบัวเหิงสามพันโบก และหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์บ้านหนองมัง นอกจากนี้อุบลราชธานียังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม อาทิ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม วัดภูผาลายสูงและผาผึ้ง และยังพบอีกว่ามีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่น่าสนใจอีกมากในเขตรอยต่อกับจังหวัดยโสธร เช่น อำเภอเชียงใน ซึ่งเป็น 1 ใน 25 อำเภอ ของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ซึ่งเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาพื้นบ้านและวัฒนธรรมอีสาน โดยเฉพาะตำบลชีทวนซึ่งมีที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำชีนั้นพบว่า มีโบราณวัตถุที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อาทิ พระพุทธรูปพิเศษ ธรรมมาสสังข์บุษบก พระธาตุสวนตาล เรือโบราณ โดยมีความเชื่อว่าพระพุทธรูปพิเศษมีความศักดิ์สิทธิ์และอิทธิปาฏิหาริย์แก่ผู้ที่มากราบไหว้ ชาวบ้านเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยอดีตกาลแม้กระทั่งกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ก็ได้เคยเดินทางมาขอพรให้มีบุตรไว้สืบสกุลที่วัดทุ่งศรีวิไลด้วย ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทราบข่าวจากการบอกเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์เดินทางมากราบไหว้ขอพรอยู่เนืองๆ ไม่ว่าจะเป็นการขอพรให้หายจากอาการเจ็บป่วยหรือแม้กระทั่งสามภรรยาที่มีบุตรยากก็จะมากราบขอพรให้มีบุตรไว้สืบสกุล (สุพรรณ ประเสริฐศรี 2558)

การที่ตำบลชีทวนมีที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำชีนั้นทำให้เกิดวิถีชีวิตลุ่มน้ำ โดยชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากลำน้ำชีเป็นแหล่งทำมาหากิน คนในชุมชนเล่าว่าชาวบ้านบางส่วนมีความเชื่อว่าเดิมบ้านท่าศาลาเป็นทำนน้ำที่ใช้แลกเปลี่ยนสินค้าหรือซื้อขายสินค้าทางการเกษตรกับพ่อค้าชาวจีนมาตั้งแต่อดีต ซึ่งมีความสอดคล้องกับการที่ชาวบ้านชีทวนและบ้านท่าศาลาได้ขุดพบเรือโบราณที่มีขนาดใหญ่และมีลักษณะคล้ายเรือบรรทุกสินค้า ลำน้ำชีที่ไหลผ่านตำบลชีทวนที่บ้านท่าศาลานั้น มีความกว้างประมาณ 300 เมตร มีความสวยงามนึ่งสงบ สามารถมองเห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนบ้าน ท่าศาลาที่อาศัยอยู่ติดกับลำน้ำ อันอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและมีหาดทรายที่สะอาด ต้นทุนทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมดังกล่าวได้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมอย่างไม่ขาดระยะ มีทั้งที่ขับรถมาเที่ยวเองจากต่างจังหวัดและนักท่องเที่ยวในต่างจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีแนวโน้มว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นทุกปี (นิวัฒน์ โอบอ้วน 2558) จุดที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาเยี่ยมชมในปัจจุบันได้แก่เขื่อนน้อย(สะพานโบราณ) วัดทุ่งศรีวิไล วัดศรีนวล และวัดธาตุสวนตาล ตามลำดับ มีเพียงนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าไปเที่ยวบ้านท่าศาลาซึ่งมีจำนวนน้อยมากและพบว่าเมื่อเดินทางมา

สักการะหลวงพ่อกุศลพิเศษส่วนใหญ่จะเดินทางกลับทันทีเนื่องจากไม่มีบริการข้อมูลและไม่รู้จักบ้านท่าศาลา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ในจำนวน 11 ชุมชนของตำบลชีทวนนั้น มีเพียงบ้านชีทวนหมู่ที่ 1 2 และบ้านท่าศาลาหมู่ที่ 4 5 เท่านั้นที่เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งโบราณสถานโบราณวัตถุที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้โดยบ้านชีทวนหมู่ 1 และหมู่ 2 มีธรรมมาสน์สิงห์ วัดทุ่งศรีวิไล เรือโบราณ วัดพระธาตุสวนตาล ในขณะที่ห่างออกไปประมาณ 5 กิโลเมตร จะเป็นที่ตั้งของบ้านท่าศาลาหมู่ที่ 4 และ 5 ซึ่งมีกุดและวังน้ำลึกมากมาย เช่น กุดตากล้า กุดชุมน้อย กุดชีเผ่า กุดวังยาง กุดหลวง กุดเหล่าข้าว กุดอีต้อม กุดนาฮาย ส่วนวังน้ำลึกที่พบ ได้แก่ วังปลา กุดฟ้า วังขอนแก่น วังมน วังไฮ วังเหล่าข้าว วังเหิบ และวังฟ้าแมบ นอกจากนี้ริมฝั่งบ้านท่าศาลายังมีหาดทรายที่มีความกว้างและสวยงามอีกหลายแห่งที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ด้านวิถีชีวิตพบว่าตำบลชีทวนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับลำน้ำชีในหลายมิติ เช่น การดำรงชีพ การสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน การพักผ่อนหย่อนใจและงานประเพณี ดังนั้นแม่น้ำชีจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตของชาวชุมชนมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจวบจนถึงปัจจุบัน โดยในปัจจุบันพบว่าการหาประโยชน์จากแม่น้ำชีอย่างไม่ระมัดระวัง ทำให้เกิดผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจน เช่น จำนวนปลาในแม่น้ำมีจำนวนลดลง เพราะมีการดูตทรายได้ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่มาจากการประมง ซึ่งคาดว่าในอนาคตถ้าชุมชนไม่ช่วยกันอนุรักษ์ พื้นฟูลำน้ำชี ลูกหลานในอนาคตก็อาจจะได้รับวิกฤติในการใช้ชีวิต เช่น เกิดปัญหาการทิ้งถิ่นฐานเพื่อไปหางานทำในเมืองใหญ่ เกิดปัญหาเด็กเยาวชนเพราะต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นประกอบกับการลงพื้นที่จัดเวทีเสวนาร่วมกับผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้าน พบว่าตำบลชีทวนมีจุดแข็งเรื่องการมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพราะนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแล้วยังมีกิจกรรมอื่นๆ อาทิ การฟ้อนรำของกลุ่มเยาวชน การเป็นตัวแทนของจังหวัดอุบลราชธานีในการเข้าร่วมแข่งขันเรือยาวที่ได้รับรางวัลพระราชทาน การมีผ้าขึ้นลายปาอัตที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านชีทวน มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถหลายด้าน และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับลำน้ำชี ที่เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว สังเกตได้จากการมีนักท่องเที่ยว

เข้ามาเที่ยวชมโบราณสถาน โบราณวัตถุในหมู่บ้านชีทวน และแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นที่รู้จักและสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมานานซึ่งถือว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบล อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาที่สำคัญคือการขาดการจัดการพื้นที่ กล่าวคือขาดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เช่น ขาดการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในตำบล ขาดข้อมูลด้านการกิน การเที่ยวและการเดินทางรวมถึงขาดการสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลที่ครบถ้วน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดโอกาสในการเข้ามาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของตำบล ในขณะที่ชาวบ้านเองก็ขาดโอกาสในการมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ผ้า ข้าว และปลาตากแห้ง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้โครงการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำชีเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน ตำบลชีทวน อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ตำบลชีทวน บ้านท่าศาลาหมู่ 4 และหมู่ 5 ซึ่งมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลชีทวนมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานความเชื่อ และบริบทชุมชนรวมทั้งวิถีชีวิตชาวประมงลุ่มน้ำชีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ตำบลชีทวน อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำชี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชน ตำบลชีทวน อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

PAR (Participatory Action Research) โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยว และแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้นำและแกนนำของตำบลชีทวนทั้ง 11 หมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มแม่บ้านและผู้อาวุโส เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เพื่อหาศักยภาพด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อนำมาประกอบการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าศาลาร่วมกับผู้นำชุมชนทั้งหมู่ 1, 2, 4 และ 5 ชาวบ้านและผู้สนใจในพื้นที่ จำนวน 30 คน

ระยะที่ 2

ทดลองปฏิบัติการนำนักท่องเที่ยวสมัครใจทั้งจากภายในและภายนอกมาทดลองท่องเที่ยวในเส้นทางที่ได้ทำการสำรวจเพื่อเตรียมความพร้อมให้กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านท่าศาลา จำนวน 9 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ทดลองท่องเที่ยวแบบเต็มวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ ชาวบ้านชุมชนท่าศาลา

ครั้งที่ 2 ทดลองท่องเที่ยวแบบเต็มวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ ชาวบ้านชุมชนท่าศาลา

ครั้งที่ 3 ทดลองท่องเที่ยวแบบเต็มวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (ประชาชนทั่วไป) โดยนักท่องเที่ยว จ่ายค่าท่องเที่ยวเอง คนละ 350 บาท (รวมค่าล่องเรือ)

ครั้งที่ 4 ทดลองท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (นักศึกษา) โดยนักท่องเที่ยวจ่ายค่าท่องเที่ยว คนละ 90 บาท

ครั้งที่ 5 ทดลองท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (นักศึกษา) โดยนักท่องเที่ยวจ่ายค่าท่องเที่ยว คนละ 90 บาท

ครั้งที่ 6 ทดลองท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (นักศึกษา) โดยนักท่องเที่ยวจ่ายค่าท่องเที่ยว คนละ 90 บาท

ครั้งที่ 7 ทดลองท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (นักศึกษา) โดยนักท่องเที่ยวจ่ายค่าท่องเที่ยว คนละ 90 บาท

ครั้งที่ 8 ทดลองท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (นักศึกษา)

โดยนักท่องเที่ยวจ่ายค่าท่องเที่ยวคนละ 90 บาท

ครั้งที่ 9 ทดลองท่องเที่ยวแบบเต็มวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน (สื่อมวลชน) โดยนักท่องเที่ยวจ่ายค่าท่องเที่ยวคนละ 350 บาท (รวมค่าล่องเรือ) โดยครั้งนี้มีกิจกรรมทางน้ำเช่น การล่องเรือด้วย โดยมีการทำเวทีสรุปบทเรียนและมีการถอดบทเรียน หลังการกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological analysis) ในการวิเคราะห์บริบทชุมชนตามประเด็นต่างๆ ที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT analysis) ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) จากข้อมูลที่บ้านทิก ได้จากการจัดเวทีชาวบ้านและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานความเชื่อและบริบทชุมชนรวมทั้งวิถีชีวิตชาวประมงลุ่มน้ำชีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าประวัติศาสตร์บ้านท่าศาลา แบ่งออกเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคตั้งบ้าน เริ่มจากปี พ.ศ. 2460 บ้านท่าศาลาก่อตั้งตรงกับวันเสาร์ที่ 2 แรม 5 ค่ำ เดือน 4 ปีมะเส็ง มีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองอุบลราชธานีและทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเชียงใน ณ ที่ริมฝั่งแม่น้ำชีโดยทางราชการกำหนดให้เป็นหมู่ที่ 4 บ้านท่าศาลา ตำบลชีทวน ยุคแยกบ้าน ปี พ.ศ. 2465 ได้แยกบ้านจากบ้านท่าเมืองเป็นบ้านท่าศาลาหมู่ที่ 5 ตำบลชีทวน ยุคเทคโนโลยีในชุมชน ในปี พ.ศ. 2538 เป็นยุคที่เริ่มใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น ช่วยให้คนในชุมชนสะดวกสบายมากขึ้น และยุคแย่งชิงทรัพยากร ในปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมาเนื่องจากบ้านท่าศาลามีทรัพยากรที่สมบูรณ์ ทำให้ชุมชนอื่นเข้ามารุกล้ำแย่งชิงทรัพยากรในชุมชน ส่งผลให้ทรัพยากรใน

ชุมชนลดน้อยลงไปมาก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือการทำนาปี อาชีพรองคือ การปลูกยางพารา ทำนาปรัง และปลูกปอแก้ว ส่วนอาชีพเสริมคือการทำประมงและรับจ้าง ทั้งสองหมู่บ้านมีทรัพยากรอยู่มากมาย ได้แก่ ด้านทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย แม่น้ำชี กุดชีเฒ่า กุดตากกล้า กุดหลวงหนองแล้ง และหนองจอกมีหาดทรายที่สวยงามด้านทรัพยากรป่าไม้ มีพื้นที่อยู่มากมาย เช่น ป่าท่าเค็งเป็นป่าอนุรักษ์ของชุมชนหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 มีเนื้อที่ 200 ไร่ ป่าไม้ตามตลิ่งแม่น้ำชี และชุมชนน้อยชีเฒ่า ในชุมชนมีตำนานความเชื่อมากมาย เช่น ผีตาแฉง ซึ่งเป็นยักษ์กาลกิณีในสมัยก่อน พญาดาแหมมีเมีย 2 คน เมียหลวงไม่มีลูก แต่เมียน้อยมีลูก เมียหลวงก็เกิดอิจฉาริษยาเมียน้อยและลูก จึงวางแผนฆ่าลูกและเมียน้อย แต่พอเมียหลวงตายด้วยความอาฆาตพยาบาท ทำให้เมียหลวงกลายเป็นยักษ์ จะเข้าวัดก็เข้าไปไม่ได้ เพราะบารมีของพระพุทธเจ้า หลังจากพี่ตายจากการเป็นยักษ์แล้ว ก็เกิดเป็นผีตาแฉง พระพุทธเจ้าก็เลยให้ไปอยู่หัวไร่ปลายนา กลายเป็นความเชื่อผีตาแฉงมาจนถึงปัจจุบัน ในอดีตชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำชีโดยใช้เป็นเส้นทางในการคมนาคม และการแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรกับพ่อค้าชาวจีน สินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายในยุคนี้จะเป็นของที่หาได้หรือผลิตได้เองในท้องถิ่น เช่น ข้าวสาร ปลาไร่ ปลาแห้ง น้ำตาลก้อน (น้ำอ้อยกวน) เห็ดป่า หน่อไม้ดอง เป็นต้น เนื่องจากแม่น้ำชีมีความอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ปลาหลายชนิด ทั้งอดีตและปัจจุบันคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักร่วมกับการทำการประมง

2. ด้านศักยภาพของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่พบว่าตำบลชีทวนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และยังคงความสมบูรณ์ของทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1.1 โฮงอ้อย

2.1.2 ดอนปู่ตา

2.1.3 เรือโบราณ วัดอัมพวันนาราม

2.1.4 ชวน้อย

2.1.5 พระธาตุสวนตาล สัตตบรรณเชิงเทียน
วัดธาตุสวนตาล

2.1.6 ธรรมมาสน์สิงห์เทินบุษบก วัดศรีนวล
แสงสว่างอารมณ์

2.1.7 พระพุทธรูปพิเศษ พระบรมสารีริกธาตุ

สะพานเจียงไค้ วัดทุ่งศรีวิไล

2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

2.2.1 ลำน้ำชี

2.2.2 วัดป่าท่าเค็ง ป่าชุมชน

2.2.3 หาดท่าหลวง

2.2.4 หาดสบก

เมื่อนำศักยภาพหรือทุนเดิมที่มีในชุมชนมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมตำบลชีทวนสามารถจัดได้ทั้งสิ้นจำนวน 9 ฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ฐานเรียนรู้ที่ 1 วัดอัมพวันนาราม โดยมีจุดเด่นคือ วัดอัมพวันนารามมีทัศนียภาพที่สวยงามติดกับลำน้ำชี มีเรือโบราณที่ชาวบ้านขุดพบในแม่น้ำชี ภาพเขียนสีในศาลาการเปรียญและเรือแข่งเทพอัมรินทร์วารีซึ่งชนะเลิศระดับจังหวัดและระดับประเทศ 3 ปีซ้อน

ฐานเรียนรู้ที่ 2 ดอนปู่ตา โงะอ้อย ซึ่งเป็นสถานที่เคารพสักการะและเป็นอนุสรณ์สถานอาชีพดั้งเดิมของชุมชนในอดีต

ฐานเรียนรู้ที่ 3 ธรรมาสันสิงห์ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ ซึ่งเป็นศิลปะผสมผสานของจีน ไทย ลาว ซึ่งสร้างโดยช่างชาวเวียดนามที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้รับการจดทะเบียนอนุรักษ์โบราณวัตถุจากกรมศิลปากร

ฐานเรียนรู้ที่ 4 วัดธาตุสวนตาล เป็นที่ตั้งของ

พระธาตุขนาดใหญ่รูปทรงสวยงาม สัตตบรรณเชิงเทียน และเป็นที่แสดงของเรือโบราณ (เรือขุด) ที่ขุดพบในแม่น้ำชี

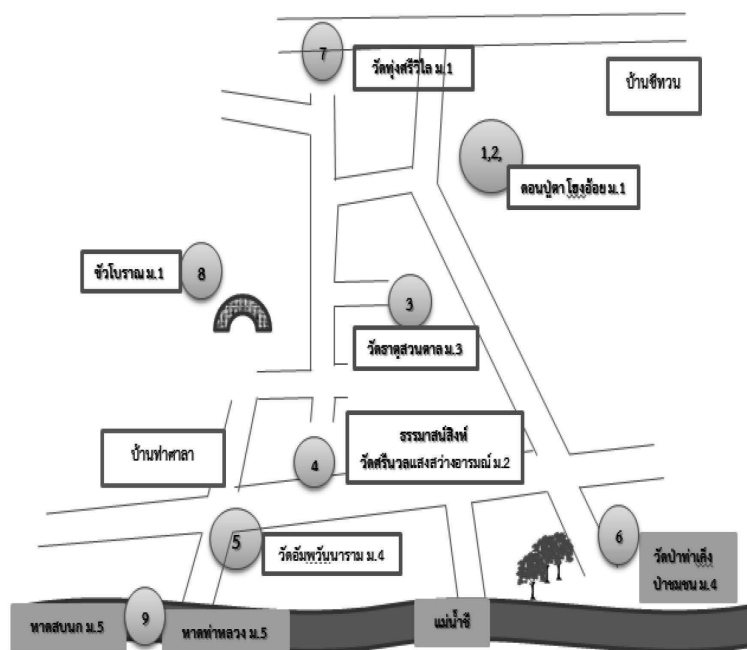
ฐานเรียนรู้ที่ 5 วัดทุ่งศรีวิไล มีพระพุทธรูปศิลาแลงเรียกกันว่าพระพุทธรูปเศขที่มีคุณค่าศิลปะประชาชนทั่วสารทิศเข้ามากราบไหว้ซึ่งขุดพบในบริเวณนั้นก่อนก่อตั้งเป็นวัด

ฐานเรียนรู้ที่ 6 ขัวโบราณ เป็นสะพานโบราณที่พาดผ่านท้องทุ่งนา ในอดีตสร้างขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์ได้ใช้บิณฑบาตระหว่างหมู่บ้านในช่วงฤดูฝน

ฐานเรียนรู้ที่ 7 วัดป่าท่าเค็ง เป็นป่าชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ ร่มรื่น ภายในวัดเป็นจุดชมวิวดมแม่น้ำชีที่เป็นตำนานของชื่อชุมชนชีทวน เป็นบริเวณที่แม่น้ำชีไหลทวนกลับจนเรียกชื่อหมู่บ้านว่าชีทวนในปัจจุบัน

ฐานเรียนรู้ที่ 8 ล่องเรือลำน้ำชี จุดเด่นอยู่ที่ลำน้ำที่ใส สะอาด มีหาดทรายที่สวยงาม มีวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำชีที่มีอาชีพหาปลาเพื่อการยังชีพ ให้เห็นตลอดสายน้ำซึ่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

ฐานเรียนรู้ที่ 9 หาดท่าหลวง หาดสบกและหาดเต่าโดน เป็นหาดทรายที่อยู่ตามรายทางของการล่องเรือที่มีเรือเล่า ตำนานความเชื่อในแต่ละแห่งที่บ่งบอกถึงที่มาและศัพทภาพของพื้นที่

ภาพที่ 1 แสดงการเชื่อมโยงระหว่างฐานการเรียนรู้

3. ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มน้ำชีเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชน ตำบลชีทวน อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเมื่อนำฐานการเรียนรู้ทั้ง 9 ฐาน มาจัดเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวจะสามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลชีทวนที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่ ได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 รายการนำเที่ยวแบบครึ่งวัน (เช้า หรือ บ่าย) การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการและเวลาของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ประกอบกับฤดูกาลที่เหมาะสมกับฐานการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจัดฐานการเรียนรู้ได้ประมาณ 3-4 ฐานการเรียนรู้ รูปแบบที่ 2 รายการนำเที่ยวแบบเต็มวัน (ไม่ค้างคืน) การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ สามารถจัดฐานการเรียนรู้ได้ประมาณ 8-9 ฐานการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของตำบลชีทวนนั้นสามารถนำฐานการเรียนรู้มากำหนดเส้นทางในแต่ละโปรแกรมได้หลากหลายโดยมีปัจจัยที่นำมาพิจารณาในการจัดรูปแบบ ดังนี้

1. จำนวนนักท่องเที่ยว
2. ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน
3. ฤดูกาล (นอกฤดูเกษตรกรรม/ในฤดูเกษตรกรรม)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาได้มีความสอดคล้องกับ Sudesh Prabhakaran et al. (2014) ซึ่งได้ศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท โดยพบว่าทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตั้งแต่กระบวนการวางแผนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนจนกระทั่งมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นสามารถสร้างความภูมิใจและความตระหนักของคนในชุมชนได้มากกว่าการให้ชุมชนอยู่ในบทบาทที่รอรับคำสั่งจากผู้มีอำนาจเพียงอย่างเดียว การวิจัยครั้งนี้ได้มีการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวของตำบล ชีทวน โดยเริ่มจากการศึกษาบริบทชุมชน การศึกษาศักยภาพและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำมาสู่การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน และผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชนคือการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน การสร้างความสามัคคีระหว่างคนในชุมชน และการเพิ่มศักยภาพให้กับผู้สูงอายุในชุมชน กระบวนการดำเนิน

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนานุกรม 2548; สันติ์ สโรบล 2546; ราไพพรรณ แก้วสุริยะ 2549) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแนวคิดในการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน โดยผ่านรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ภราเดช พัทธวิเชียร (2543) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจำเป็นที่สุดคือการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เสริมสร้างเศรษฐกิจและสังคม องค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการลดช่องว่างความอ่อนด้อย ถ้าชุมชนไม่แข็งแรงก็จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่มั่นคงและก้าวหน้า และจะต้องนำรายได้กลับคืนสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนตำบลชีทวนมีความเข้มแข็งและสามัคคีทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีในการที่จะพัฒนาให้การท่องเที่ยวของชุมชนตำบล ชีทวนเป็นไปอย่างก้าวหน้าและมั่นคง อันจะส่งผลต่อความยั่งยืนของชุมชนต่อไป ซึ่งผลที่ได้จากกระบวนการวิจัยครั้งนี้ คือทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี รวมถึงเกิดความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างคนในชุมชน ตลอดจนมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างง่ายเพื่อจำหน่ายให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากนี้คนในชุมชนยังเกิดความตระหนักของการอนุรักษ์ทรัพยากรรวมทั้งการเห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น โดยกิจกรรมท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีอาชีพเสริมเกิดเป็นรายได้พิเศษเพิ่มเติมจากอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Richards (2018) ที่ได้ทำการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ Florentina Daniela Matei (2015) ที่ได้ศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศโรมาเนีย โดยพบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนอกจากจะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมแล้วยังมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Ahmad Fitri Amir et al. (2015) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาความยืดหยุ่นของการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศมาเลเซียซึ่งพบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนนั้นต้องนำเอาวิถีชีวิตและคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนมาพิจารณา

ประกอบการจัดการท่องเที่ยวเนื่องจากสามารถสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวอีกทั้งการจัดการท่องเที่ยวที่ดีต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ในขณะที่ผู้สูงอายุเองก็มีบทบาทในการเป็นผู้นำของชุมชนมากขึ้นอันเป็นการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นหลังอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ทีมวิจัยชุมชนควรกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการรับผิดชอบกลุ่มท่องเที่ยวให้ชัดเจน ควรมีการประชุมสรุปงานทุกครั้งหลังจากมีการต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้พัฒนารูปแบบกิจกรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
2. เนื่องจากบุคคลที่เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ดังนั้นจึงควรโน้มน้าวและฝึกเยาวชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
3. ควรมีการประชุมประสานหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ให้มากขึ้น เพื่อช่วยในการจัดหางบประมาณในการทำกิจกรรมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น
4. ควรมีการประชุมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่นการจัดรวมเข้าเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนหรือนำกิจกรรมที่สำคัญเป็นส่วนหนึ่งของฐานการเรียนรู้ เช่น ประเพณีการแข่งขันเรือในช่วงเดือนสิงหาคม ประเพณีบุญบั้งไฟ หรือตำนานเรื่องเล่าอื่นๆ ที่มีความน่าสนใจ เช่น ผีตาแฮก เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาเป็นอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) กาญจนา ทองทั่ว และทีมงานผู้ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงที่คอยให้คำปรึกษาจนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย ทีมนักวิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ อีกทั้งยังขอขอบพระคุณนักท่องเที่ยวตลอดทุกท่านที่ให้การอนุเคราะห์ลงพื้นที่และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- นิวัฒน์ โอบอวน. **ผู้นำชุมชน** (สัมภาษณ์). ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 บ้านท่าศาลา ตำบลชีทวน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี, 2 กันยายน 2558.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. **แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2548.
- พจนา สวนศรี. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ ธรรมชาติ, 2548.
- ภราเดช พยัฒวิเชียร. **การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. **เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. (ม.ป.ท): มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549.
- สินธุ์ สโรบล. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2546.
- สุพรรณ ประเสริฐศรี. **ผู้นำชุมชน** (สัมภาษณ์). ประชาชนชาวบ้าน หมู่ 4 บ้านท่าศาลา ตำบลชีทวน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี, 2 กันยายน 2558.
- สำนักงานปลัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2560.
- Ahmad Fitri Amir et al. **Sustainable tourism development: A study on community resilience for rural tourism in Malaysia**. Centre for Environment-Behavior Studies (eE-Bs). Proceeding of Asia Pacific International Conference on Environment - Behaviour Studies; 24-26 February 2014; Berlin.

- Florentina Daniela Matei (Titilina). **Cultural tourism potential, as part of rural tourism development in the North-East of Romania.** Academic World Research and Education Center Proceeding of 2nd Global Conference on Business, Economics Management and Tourism; 30-31 October 2014; New York.
- Richards, G. Cultural tourism: A review of recent research and trends. **Journal of Hospitality and Tourism Management.** 36 (2018): 12-21.
- Sudesh Prabhakarana, Vikneswaran Naira and Sridar Ramachandran. **Community participation in rural tourism: Towards a conceptual framework.** The Scientific Committee of 5AEC2014 5th Asia Euro Conference; 2014; New York.